

A germán hódítók Isauriai Zénó, kelet-római császárt sem kímélik (Csapó György)

A NAGY ROMULUS KAPOSVÁRI ELŐADÁSA

Jaj neked Róma, ha egy tyúk(ész) intézi sorsodat!

Ó tempora, ó mores! Ó idők, ó erkölcsök, amikor a hősiesség álrühát ölt és ravaszkodik! Jaj neked Róma, ha egy bolondos tyúktenyésztő intézi sorsodat! Veszedelmes színházi alapanyag Dürrenmatt *A nagy Romulus* című műve, hisz benne van az alkotói szabadság minden kockázata és furcsamód a feltétlen engedelmesség is. A kaposvári Csiky Gergely Színház előadása olyan sajátos ötvözetű, amely a birodalmi bukások, a politikai hatalomváltások túlélőinek öntudatára épít, ám nem titkolja, hogy áldozatai is gyanúsak.

A többretegű, filozófiai-történelmi dráma sokatmondó nyitóképe: szeméttel, tyúktollal, kaccal; egy halálra ítélt birodalom civilizációs hulladékaival trágyázott színpadon két komornyik reggelit készít a császárnak. Cipőkefével porolják le a lágy tojásokat. Traiánus, Marcus Aurélius és Diocletianus a római tyúkketrec jól tojó tyúkjai, ám Romulusról elkeresztelt pipivel baj van: nem teljesíti hazafias kötelességét. Az utolsó római diktátor azonban őt sem kíméli: ha nem tojik, kés vágja el a nyakát. Ezen a dús szemétdombon szolgál, fogyaszt, hírt hoz, társalog és emlékezik minden szereplő. Persze, ha van mire. A néző állandóan érzi, hogy bármelyik pillanatban ledőlhetnek a dicsőséges Róma falai, s egyaránt maguk alá temethetnek talpnyalót és ártatlant. Valahol a képzelet határán (a megmaradt bástyákon) bár ott állnak a győztes imperátorok, Romulus őket is kiárusítja, süllyedő birodalmában minden eladó, s nemhiába kérdezi bohóckodva Rupfot, a germán nadrággýarost, mennyit ad ezért a kuplerájért?

Időszerű a kaposvári előadás, hisz ki ne tudná – ne venné észre –, hogy minden metaforája aktualitásra váltható? A római birodalom utolsó császárának helyzete, hatalmának összeomlása, a bevonuló idegen nemzetségek vándorlása – napi információ-értékű. Direkt hatásmechanizmusokkal dolgozik a rendező, Mohácsi János és Eörsi István dramaturgiája, friss szövegmagyarázatai is ezt húzzák alá. Miközben a „közre” látunk Dürrenmatt abszurdja mindig tágabb horizontot mutat, bírálható történelmi példázattal szolgál: ami pusztulásra

A birodalom „anyja” Romulus, a Nagy, felesége Júlia (Molnár Piroska)

ítéltetett, azt nem érdemes életben tartani, kár a hősokeket és a hősiességet mentetgetni, mert az új birodalmaknak új ítéletekkel kell szembesülniük.

Romulus e tételnek szenteli életét, ezért tettei magát bohócnak – a kaposváriak felfogásában inkább cinikus magyarázónak – és egyáltalán nem feledékenységéből, vagy szenilitásból hanyagolja el Róma védelmét. Tudatos politikai manőver, amit végez, vagy történelmi bölcsesség? Mohácsi János rendezése nyitott a válaszadásban. Amit viszont egyértelműen közöl: A nagy Romulus végbirodalmában léteznek szegények és gazdagok; meg lehet venni a nemzet által létrehozott értékeket; ég a levéltár és ledöntik a szobrokat; a szerelem szigorú üzlet, széthullik a család. A bevándorlók ágálva csalátnak befogadásukért, saját bőrük megmentéséért, egy csirkecombért. Megpróbálják menteni magukat, hisz tudják: Róma már rég halott. Az álarccokat levéve kiderül, hogy a hős Aemilianusból gyáva gyilkos lesz, Odoaker ger-

mán tábornok nem más, mint segegyért folyamodó, kisszerű politikus, a népeken és nemzeteken a bolond császár sem segíthet, nyugdíjba kényszerítik. A történelmi tanmese igazságtétele nem kerülheti el a vérengző összececpást. Az előadás bőven él vele, pazar a látványorgyia.

Khell Zsolt színpadképe és az előadás rendőri stílusa, technikája – füstfelhő, ágyúdörgés, puskaporszag, vér és víz – idegesítően érzékelteti az összeomlást, mégsem sokkol igazán. A néző racionális közönnyel szemléli az eseményeket, – s ezt sugallja Gyuricza István, a címszereplő játékstílusa is – ridegen méri fel túlélésének esélyeit. Merthogy valahol mindannyian túlélők lehetünk, s ilyenkor csak az számít, kik szavatolják az elkövetkező napok (birodalmak), az életünk tartóságát?

A kaposvári Csiky Gergely Színház előadása kegyetlen és harsány, a legerőteljesebb rétege kétségtelenül a politikum tragikum.

Kulich Erzsébet